

TA'LIMDA PEDAGOGIKANING O'RNI

H. Bo'riyev¹

Annotatsiya:

Ushbu maqolada bugungi kunda dolzarb hisoblangan pedagogikaning ta'limdagi roli xususida bir necha qarashlar muhokama qilinadi. Bundan tashqari maqolada pedagogikaning bir necha usullari, vositalari va yondashuvlari xususida so'z boradi.

Kalit so'zlar: pedagogika, kognitiv qobiliyat, pedagogik yondashuvlar.

doi: <https://doi.org/10.2024/eh114n97>

Ta'lim tamoyillari va usullari ham san'at, ham fandir. O'qituvchi bolalarni san'atdan foydalanishga ilhomlantirish uchun interfaol o'quv muhitini yaratadi. Maktablarda bolalar turli xil til ko'nikmalarini o'rganadilar va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantiradilar. Pedagoglar bolalarni o'qitish uchun to'g'ri vositalar va metodikalarni talab qiladilar, bu fandir. Pedagogika yunoncha “paidos” (bola) va “agogos” (rahbar) so'zlaridan yaratilgan. Demak, pedagogika o'qitishni va uning mazmuni talabalarga qanday taqdim etilishini o'rganadi. Bu o'quvchilarga bilim olishga yordam beradigan ta'lim jarayonining rivojlanishi.

Pedagogika ta'rifi o'qitish uchun qo'llaniladigan o'qitish amaliyoti va nazariyalarini o'z ichiga oladi. Bu o'qituvchilar va talabalar o'rtasidagi noyob o'zaro munosabatlarni rag'batlantiradi. Ta'limdagi pedagogika o'qitish usullarini ham akademik, ham nazariy jihatdan namoyish etadi. Asosan, ta'limdagi pedagogikaga to'rtta asosiy o'quv profili kiradi:

- Eshitish qobiliyatiga ega bo'lgan o'quvchilar sinflarda ularga taqdim etilgan ma'lumotlarni tinglaydilar va ular og'zaki ko'rsatmalar yoki audio yozuvlardan o'rganadilar.
- Taktik o'quvchilar axborotni harakat va teginish orqali egallaydi. Ular ta'lim asboblari kabi o'quv vositalari orqali o'rganishni afzal ko'rishadi.
- Vizual o'quvchilar axborotni ko'radi, so'ngra tushunchalar va g'oyalar o'rtasidagi munosabatni tasavvur qiladi.

• O'qish va yozishni o'rganuvchilar an'anaviy o'qitish usulini afzal ko'radilar. Ushbu o'quvchilar matnni o'qiydilar va ma'lumotni qayta ishlash uchun yozadilar.

Ta'limdagi pedagogika o'quvchilarga va o'quv jarayoniga quyidagicha ta'sir ko'rsatishi mumkin:

1. Talabaga yo'naltirilgan ta'lim. Pedagogika talabalarga yo'naltirilgan yondashuvga asoslanadi. Bunday yondashuvda talabalar o'z tezligida o'rganishlari va o'rganish uchun to'liq mas'uliyatni o'z zimmlariga olishlari mumkin.

2. Doimiy ish faoliyatini baholash. Pedagogika o'qituvchilarga individual talabalar faoliyatini muntazam ravishda baholash imkonini beradi. Bu o'qituvchilarga talaba o'z maqsadiga erishmoqdami yoki yo'qligini tushunishga yordam beradi.

4. Kognitiv qobiliyatlarni oshirish. Ta'limdagi pedagogika o'quvchilarning kognitiv qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradigan baholash, tahlil qilish va siqishga qaratilgan.

¹ Bo'riyev Hamraql Kormishovich, SamDCHTI

Ta'limdagi pedagogika talabalarni oldindan belgilangan maqsadga erishishga undashi mumkin. Bu talabalarga o'xshash odamlar bilan muloqot qilish va boshqa talabalardan yangi nuqtai nazarga ega bo'lish imkonini beradi. Tengdoshlarni o'rganish har doim o'quvchilarning baholari va umumiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Ko'pincha talabalar tasodifiy va bosimsiz muhitda yaxshiroq o'rganishlari mumkin. Pedagogika va bola rivojlanishi birgalikda harakat qilishlari hammaga ma'lum emas. Bu talabalarga turli yo'llarni ko'rib chiqish va an'anaviy o'rganish usullaridan tashqariga chiqish imkoniyatini beradi. Darslarni yodlash yoki siqish talabalarga ma'lum darajada yordam beradi. Ammo talabalar o'quv topshiriqlarini real dunyoda amalga oshirishni o'rganganda, ular ijodiy fikrlash va analitik xatti-harakatlarni qo'zg'atadilar. Bundan tashqari, bu o'quvchilarni o'qituvchilar o'rgatadigan narsalarga ko'proq moslashtiradi.

Pedagogika o'quvchilarni tushunish va keyin ularga yordam berish demakdir. Buning uchun o'qituvchilar va talabalar ko'p muloqot qilishlari kerak. Bu o'qituvchilarga o'quvchilarning zaif tomonlariga e'tibor qaratish va ularni yaxshiroq boshqarish uchun o'quv dasturini yaratish imkonini beradi. Pedagogika o'qituvchilarga o'quvchilarning qiziqishlarini hisobga olish va ilg'or ta'lim muhitini yaratish imkonini beradi. Turli pedagogik usullardan foydalangan holda o'qituvchilar o'quvchilarning o'z tezligida o'rganishlariga yordam berishlari mumkin. Biroq, o'qituvchilar ta'limda pedagogikadan foydalanish uchun innovatsion strategiyalardan foydalanishlari kerak.

Pedagogikaning eng sodda, ammo innovatsion strategiyalaridan biri bu talabalarning faolligini oshirish uchun ijodkorlikdan foydalanishdir. Ijodiy o'qitish usullaridan foydalangan holda siz o'quvchilaringizning badiiy suyagini hayajonlantirishingiz mumkin. Bugun sizda o'quvchilaringizga vizual mashqlar, video o'yinlar, interfaol videolar va h.k. kabi ko'plab ijodiy vositalarni o'rgatishingiz mumkin. Raqamli ijodiy vositalardan foydalanib, siz o'quvchilaringizning qiziqishini uzoqroq ushlab turishingiz va ularga turli xil darslarni osongina o'rgatishingiz mumkin.

Aqliy hujum - bu o'quvchilarning ishonchli shaxsini shakllantirish uchun ta'limdagi inklyuziv pedagogika. Talabalar o'z o'qituvchilari bilan qo'rqmasdan va ikkilanmasdan fikr almashishsa, bu ularning ishonchini oshiradi. Ular ko'proq g'oyalarni o'ylab, o'qituvchilarga taqdim etadilar. Bu amaliyot o'quvchilarda ishonchli xarakterni shakllantiradi, biroq ayni muammoga yondashish uchun ularning miyasini yangi g'oyalarni o'ylashga undaydi. Ta'lim sohasi uzoq vaqtdan beri texnologik yutuqlarni qabul qildi. Bugungi kunda ta'lim sohasida turli texnologiyalarni topishingiz mumkin, masalan, sun'iy intellekt, mashinani o'rganish va boshqalar. Pedagogik mustahkamlash uchun audio va video vositalar juda foydali. Ushbu vositalar nafaqat o'quvchilarning tinglash va kuzatish qobiliyatini oshiradi. Ammo ular vizual effektlar, grafik talqinlar va miya xaritasi yordamida tasavvurlarini ham oshirishlari mumkin. Talabalar video va audio yordami bilan tushunchalarni yaxshiroq tushunishlari mumkin. Ular tegishli o'qitish vositalari yordamida mavzularni chuqur o'rganishlari mumkin.

Darsni ochiq havoda olib borish ularning tasavvurini va his-tuyg'ularini yaxshilashi mumkin. Ular narsalarni ko'rish, yangi sarguzashtlarni boshdan kechirish va haqiqiy odamlar bilan muloqot qilish orqali yugurishlari mumkin. Ushbu pedagogik yondashuv sizning sinfingizdagi o'quvchilarning o'zaro ta'siri va faolligini sezilarli darajada kuchaytiradi.

Talabani an'anaviy o'qitish usullari bilan o'rgata olmasangiz, avvalo talabalarni tushunish uchun shaxsiy yondashuvni qo'llashingiz va keyin ularga o'rgatishingiz kerak. Ushbu usulda siz o'quvchilarning sevimli mashg'ulotlaridan foydalanib, ularga yangi darsni o'rgatishingiz mumkin. Misol uchun, o'quvchilarga kapalakning hayot aylanishini

tushunish biroz qiyin. Ammo, agar siz kapalakning hayot aylanishini chizish uchun sinfingizda rasm tanlovini tashkil qilsangiz, bu badiiy yondashuv sizga katta yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

- [1]. *Pedagogika. (Ma'ruzalar matni. Prof. N.Gaybullayev taxriri ostida). T. „Universitet“. 1999.*
- [2]. *O'zbek pedagogikasi tarixi. (Qo'llanma. professor A.Zunnunov taxriri ostida). T. „O'qituvchi“. 1997.*
- [3]. *Ochilov M. Universitetlar tizimida pedagog xodimlar tayyorlash muammolari. „Ta'lim va tarbiya“ jurnali. 1997. 5-6 son.*
- [4]. *Freire P., Pedagogy of the oppressed. Bloomsbury Publishing USA. 2018.*
- [5]. *<https://www.splashlearn.com/blog/pedagogy-in-education-learning-ecosystem-complete-overview/>*